

ДО ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ У КЛАСІ ФОРТЕПІАНО

У статті розглядається інструментальне виконавство крізь призму організації навчального процесу, удосконалення технічного рівня учня та високого професіоналізму педагога. Автор наголошує, що реалізація усіх аспектів технічної підготовки вимагає активізації уваги до аналізу проблем, притаманних навчально – методичній роботі. Окреслені завдання публікації полягають у подальшому вивченні даної проблематики, висвітленні основних етапів роботи у класі фортепіано.

На думку автора, питання розвитку фортепіанної техніки складне, глибоке і вимагає ґрунтовного дослідження у будь який період часу. Техніка є основою будь-якого виконавського мистецтва. Ефективне здійснення освітніх задач що включають широке коло різноманітних форм та методів навчання, підпорядковується якісному підходу щодо удосконалення технічної бази учнівської молоді.

Автор наполягає, що музичний та технічний розвиток піаніста залежить від стабільної, систематичної музично – педагогічної діяльності викладацького складу того навчального закладу у якому він навчається. Автор констатує, що результат титанічної праці викладача буде плідним тільки за умови регулярної роботи та відповідального ставлення учня до поставленої перед ним проблеми. Об'єднання декількох аспектів музично–освітньої діяльності можуть дати яскраві результати у досягненні вершин музичного виконавства.

Ключові слова: виконавство, музична підготовка, фортепіано, творча діяльність, технічний рівень, інструментальна майстерність.

Серед різноманітних проблем модернізації сучасної музичної освіти, основною є проблема удосконалення навчального процесу, спрямованого на високоякісну підготовку учнів, профорієнтацію випускників та майбутніх абітурієнтів, що обирають музику за професію. Інструментально-виконавська підготовка є невід'ємною складовою багатогранної системи музичної освіти, яка набувається у музичних школах та інших навчальних закладах мистецького спрямування.

Задля забезпечення творчого зростання учнівської молоді впродовж всього навчально-виховного процесу основна увага педагогів-практиків що викладають виконавські дисципліни, зосереджується на теоретичних і практичних аспектах навчання. Опанування навичками фортепіанного виконавства має велике значення для підготовки майбутніх музикантів. Зважаючи на вище сказане, **метою** статті є розкриття деяких принципів роботи над технічним удосконаленням у класі фортепіано. **Завдання:** охарактеризувати основні форми удосконалення фортепіанної техніки; розглянути прийоми гри для покращання піаністичного апарату та полегшення виконання складних технічних фрагментів.

Протягом багатьох років у молодого покоління нашої держави зростає інтерес до професій, які пов'язані з науково-технічною, юридичною та економічною діяльністю. Цілком зрозуміло, що розвиток науки і техніки завжди був визначальним фактором для підвищення духовного та інтелектуального рівня, покращання добробуту суспільства. Однак у основі економічного перетворення багатьох країн лежать не тільки наука та науково-технічний прогрес, але й глобальні питання збереження та оновлення культурного потенціалу підрастаючого покоління.

Останнім часом популярність так званого гуманітарного напрямку в освіті, особливо в музичній, втрачає свої позиції. Примарні перспективи, неуввага й відсутність державної підтримки призводять до негативних наслідків. Займатись музикою а тим більше обирати мистецтво своєю майбутньою професією стає якнайдалі менше молоді. На мистецькі факультети вищих навчальних закладів нерідко вступають абітурієнти, які мають лише початкову музичну підготовку, незакінчену музичну школу, самодіяльний гурток

здебільшого вокального напрямку. Музичному інструменту віддається вторинна роль. Це створює суттєві проблеми в оволодінні студентами фахових навичок гри на інструменті, як висновок виникають складнощі у подальшій педагогічній діяльності.

Практика показує, що навіть випускники ДМШ не завжди отримують належну технічну базу, і це гальмує виконання програмних норм у процесі навчання та впливає на їх подальше зростання як майбутніх вчителів музики в цілому. Перед викладачами постає гостре питання перегляду і спрощення вимог, оновлення робочих програм, впровадження багаторівневих принципів у процесі навчання тощо. Зважаючи на сучасний стан музичної освіти, потрібно виокремлювати основні аспекти музичної підготовки, створювати студентам передумови для успішного навчання у ВНЗ.

Загальновідомо, що основа в оволодінні музичним інструментом належить технічному удосконаленню виконавського рівню учня (студента).

Проблема технічного розвитку в процесі фортепіанної підготовки не втрачає свого значення і завжди буде актуальною. Висвітленню цих питань у своїх працях присвятили великі педагоги-піаністи А.Корто, Й.Гофман, В.Сафонов, Г.Нейгауз, Є.Ліберман та інші. Так, Й.Гофман наголошував: «Панування є техніка; але техніка – це не мистецтво. Вона лише засіб досягнення мистецтва, міст на шляху до нього» [3,95]. У навчально-методичному посібнику Лев Гінзбург пише: «... віртуозність у її вірному розумінні є майстерне володіння технікою, необхідною для змістовного виразу виконаного твору...»; «... яскрава віртуозна техніка піаніста чи скрипача, що зразу заставляє про себе говорити, – це ще не майстерність, а вільне володіння технологією свого професійного ремесла. Майстерність у виконавстві починається там, де зникає технічний блиск, де ми слухаємо тільки музику...» [2, С.8-9]. Сучасні науковці також не полишають досліджувати, аналізувати нові цікаві сторони та підтверджувати очевидне у цьому питанні.

Технічний розвиток особистості у музиці розпочинається з раннього віку і продовжується впродовж усього періоду навчання в школі, училищі (інституті), університеті, консерваторії. Специфіка навчальної роботи на мистецьких факультетах педагогічних вузів полягає у тому, що до лав студентів потрапляють і випускники шкіл і випускники профільних мистецьких закладів нижчого рівня акредитації (музичні училища, музично-педагогічні коледжі). Також, потрібно враховувати категорію студентів, які навчаються без належної базової середньої або початкової інструментальної підготовки в одному потоці з більш сильнішими однокурсниками. Виникає необхідність у різноманітній систематичній технічній роботі на ранніх (1–2-му курсах) етапах навчання. Здійснюється перегляд вимог щодо навчального репертуару, впроваджується індивідуальний підхід до кожного студента класу.

У робочих програмах абсолютно всіх мистецьких навчальних закладів передбачено систематичне вивчення гам та етюдів різного ступеня складності. Втім багато педагогів недостатньо приділяють уваги індивідуальній роботі над технікою, віддаючи перевагу популярним творам різних композиторів, які так подобаються сучасній молоді. Існує думка, що удосконалення піаністичних навичок відбувається при кропіткій роботі над технічно складними фрагментами музичних творів. Зрозуміло, що під час самостійних занять нудні гами та одноманітні інструктивні етюди не приносять великого задоволення. Задача педагога дати зрозуміти студенту, що у понятті “техніка” закладено не лише швидкість та спритність. Протягом всього періоду навчання технічний розвиток безпосередньо пов'язаний з музичними творами художнього змісту. Втім, використання на заняттях художніх творів без вивчення спеціальної інструктивної літератури та перетворення цих творів у об'єкт для технічного тренажу неможливий. Безперечно, на високо-художньому репертуарі відбувається інтелектуальний зріст особистості, але учень повинен бути технічно підготовлений до засвоєння різноманітних музичних творів. Адже, чим вище технічний рівень піаніста, тим багатше його наповнення та змістовне виконання з глибоким розумінням стильових та інших особливостей.

Від технічної підготовки залежить майстерність виконання. Рівень техніки прямо пропорційний рівню праці музиканта. Без багатоденної й багаторічної роботи оволодіти

технічною майстерністю неможливо. Втім, тяжка праця піаніста не рахується кількістю годин проведених за інструментом. Можна трудитися днями, але технічні досягнення залишаться мізерними. Задля оволодіння, покращення та удосконалення виконавського рівню багатьма педагогами - практиками розроблялися численні піаністичні прийоми на яких роками базувалася класична фортепіанна методика гри на інструменті. «Техніка – результат багаторічної праці – потребує неустанної турботи про її підтримку на належному рівні, не говорячи вже про природне прагнення кожного виконавця до удосконалення своєї майстерності.» [6, 246].

Що таке піаністична техніка? Що потрібно для того, щоб стати високо технічним піаністом? У чому причина виникнення технічних проблем? Ці питання завжди були актуальні на всіх етапах навчання, від початківця до студента консерваторії. Аналізуючи теоретичний масив можна констатувати, щонайменше в кожному методичному посібнику з гри на фортепіано існує розділ метою якого є розвиток піаністичних навичок.

Загальновідомо, що фортепіанна техніка – це синтез набутих теоретичних знань, технічних навиків та прийомів, за допомогою яких виконавець домагається досягнути належного рівня виконавської майстерності. Оволодіння технікою відкриває можливості до осягнення професійного звуковидобування, відчуття потрібного туше, підбору грамотної аплікатури, знання правил фразування. К. Леймер та В. Гізекинг зазначають: „Робота над технікою– розумова робота. Якщо вона є інтенсивною, з концентрацією уваги, технічні успіхи наступають швидко. Втім, звичайна думка використовується так мало, потрібні роки і щоденні багатогодинні вправи, щоб оволодіти хоч скільки небудь задовільною технікою” [4, 177]. Тобто, вірне фразування допомагає подоланню технічних труднощів, унеможливорює неправильні і зайві рухи.

Робота над технічною стороною виконання здебільшого вимагає розумового підходу. Свідома, вдумлива праця, не перетвориться в механічний процес удосконалення технічних навичок, а стане творчою роботою. «... те, що важко, тільки тоді звучить гарно, коли перестає бути важким для виконавця.» [1; 114].

Робота над формуванням технічних навичок повинна плануватися з урахуванням вікових і психологічних особливостей учнівської молоді. Вона має бути посиленою і послідовною, будуватися за прикладом наочності, (приміром, викладач спочатку виконує твір на фортепіано і показує учневі технічні можливості твору а потім приступає до роботи над твором). Отже, викладач повинен вміти перетворити кропітку технічну роботу на захоплюючий, цікавий процес. Саме в цьому полягає володіння основами педагогічної майстерності – навчити учня бажати працювати, захоплюватися своєю працею і головне любити музику. Адже, педагогічна наука пояснює поняття “педагогічна майстерність” як засвоєння методів і засобів навчання й виховання, здобуття вмінь і навичок, творчої розробки власної системи проведення навчально-виховного процесу і, загалом, як оволодіння всією системою педагогічних знань. Разом з цим, педагогічна майстерність включає в себе і психолого-педагогічну ерудицію, і вміння у галузі педагогічної техніки, пов’язані з педагогічними здібностями педагога, його творчими можливостями [8].

Викладач апріорі маючи знання про природні можливості піаністичного апарату, впродовж занять з учнем аналізує його постанову, рухи, які викликають незручність при виконанні. Головне завдання педагога своєчасно прийти на допомогу учневі і навчити учня якомога більшій кількості технічних прийомів, що допоможуть простим і зручним засобом здолати специфічні фактурні труднощі і удосконалити виконавство.

Музичний матеріал, що раціонально використовується для набуття необхідних технічних навичок, поділяється на декілька категорій:

- Гами, арпеджио;
- Спеціальні технічні вправи ;
- Інструктивні етюди на різних етапах відповідно різної складності;
- Жанрові етюди з елементарним художнім наповненням.

Така послідовність не є випадковою. Основна мета педагога відповідним чином направити розвиток рухових навичок учня у правильному напрямку.

Загальновідомо, що першочерговою у технічному вдосконаленні областю є дрібна, так звана пальцева техніка. Відповідно гами займають першу сходинку у засвоєнні технічних знань на початковому етапі. Наступний крок має більш високий ступень технічного розвитку, що ґрунтується на вправах Брамса, Ганона та ін.

Надалі основний зміст роботи над технікою віддається інструктивним етюдам. На цьому етапі роботи підключається ознайомлення і оволодіння крупною технікою. Художній зміст творів небагатий, але піаністичні принципи закладаються саме у цьому жанровому прошарку. Етюди у роботі піаніста чи не найголовніший жанр фортепіанного мистецтва. Можна з упевненістю сказати, що шлях до удосконалення фортепіанного виконавства лежить у поєднанні роботи над гаммами, арпеджіо та етюдами у всі періоди навчання.

Отже, використовуючи всі можливості для технічного вдосконалення, не надаючи переваги одному з видів фортепіанної техніки, педагог закладає підвалини у розвитку майбутнього піаніста. Оволодіння віртуозною майстерністю це складна, копітка, довготривала праця, яка залежить від високого професіоналізму педагога-піаніста.

Головне завдання роботи у класі – допомогти учнівській молоді навчитися елементарним технічним прийомам та навичкам фортепіанного виконавства.

Отже, підготовка піаніста здійснюється перш за все за допомогою виконавського та педагогічного досвіду викладача. Впровадження різноманітного інструктивного репертуарного матеріалу з творів різних стилів та епох є тим підґрунтям, на якому відточується художня техніка виконавця, набуваються навички та вміння самостійної роботи.

Література

1. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики / А. Алексеев // Хрестоматия. – Київ: Музична Україна, 1974. – 162 с.
2. Гинзбург Л. С. О работе над музыкальным произведением. Издание четвертое, дополненное / Л. Гинзбург // Москва: Музыка, 1981. – 143 с.
3. Гофман И. Фортепьянная игра. Ответы на вопросы о фортепьянной игре / И. Гофман. – Москва: Музгиз, 1961. – 223 с.
4. Леймер К. Современная фортепианная игра / К. Леймер // Выдающиеся пианисты – педагоги о фортепианном искусстве. – Москва-Ленинград: Музыка, 1966. – 313 с.
5. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой. / Е. Я. Либерман // М.: Классика-XXI, 2003. – 148 с.
6. Николаев А. А. Некоторые вопросы развития фортепианной техники / А. Николаев // Очерки по методике игре на фортепиано. – Вып. 2. – Москва: Музыка, 1965. – 343 с.
7. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. / Г. Г. Нейгауз Записки педагога. // 4-е изд. - М.: Музыка, 1982. – 300 с.
8. Тарарак Н. Г. Формування елементів педагогічної майстерності студентів у процесі вивчення дисциплін вокально-хорового циклу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.x-pdf.ru/5kulturologiya/1640814-1-udk-371-036-ngtararak-aspirantka-harkivskiy-peduniversitet-formuvannya-elementiv-pedagogichnoi-maysternosti-studenti.php>. – Назва з екрана.

Reference

1. Alekseyev A. D. Iz istorii fortepiannoy pedagogiki./ A. Alekseyev // Khrestomatiya. – Київ: Muzichna Ukraїna, 1974. – 162 s.
2. Ginzburg L. S. O rabote nad muzykal'nym proizvedeniyem. Izdaniye chetvertoye, dopolnennoye / L. Ginzburg// Moskva : Muzyka, 1981. – 143 s.
3. Gofman I. Fortep'yannaya igra. Otvety na voprosy o fortep'yanoy igre./ I. Gofman. – Moskva: Muzgiz, 1961. – 223 s.
4. Leymer K. Sovremennaya fortepiannaya igra / K. Leymer// Vydayushchiyesya pianisty – pedagogi o fortepiannom iskusstve. – Moskva-Leningrad: Muzyka, 1966. – 313s.
5. Liberman Ye. Ya. Rabota nad fortepiannoy tekhnikoy. / Ye. Ya. Liberman // M.: Klassika XXI, 2003. – 148 s.
6. Nikolayev A. A. Nekotoryk voprosy razvitiya fortepiannoy tekhniki / A. Nikolayev // Ocherki po metodike igre na fortepiano. – Vyp. 2. – Moskva: Muzyka, 1965. – 343 s.

7. Neygauz G. G. Ob iskusstve fortepiannoy igry. / G.G. Neygauz Zapiski pedagoga. // 4-ye izd. – M.: Muzyka, 1982. – 300 s.

8. Tararak N. G. Formuvannya yelementiv pedagogichnoi' maysternosti studentiv u protsesi vivchennya distsiplin vokal'no-khorovogo tsiklu. – [Yelektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://uk.x-pdf.ru/5kulturologiya/1640814-1-udk-371-036-ngtararak-aspirantka-harkivskiy-peduniversitet-formuvannya-elementiv-pedagogichnoi-maysternosti-studenti.php>. – Nazva z ekrana.

В статье рассматривается инструментальное исполнительство через призму организации учебного процесса, усовершенствования технического уровня ученика и высокого профессионализма педагога. Автор отмечает, что реализация всех аспектов технической подготовки требует активизации внимания к анализу проблем, присущих учебно-методической работе. Обозначенные задачи публикации состоят в дальнейшем изучении данной проблематики, освещении основных этапов работы в классе фортепиано.

Ключевые слова: исполнительство, музыкальная подготовка, фортепиано, творческая деятельность, технический уровень, инструментальное мастерство.

The instrumental performance is examined in the article through the prism of organization and the improvement of technical level of the student and teacher's professionalism. The author notes that the realization of all aspects of technical training requires activation of the attention to the analysis of the problems which are typical in the educational-methodical work in the basic instrument class. Outlined publishing tasks consist in further study of this issue, elucidation the main stages of work in piano class.

The author believes that the development of piano technique is complex, deep and requires thorough researches at any time. Technique is the foundation of any performing arts. Effective implementation of the educational tasks that include a wide variety of forms and methods of teaching, is subordinated to the qualitative approach as to improvement students' technical base. The author insists that musical and technical development of the pianist depends on a stable, systematic musical and pedagogical activity of the teaching staff of the institution in which he learns. The author states that the result of titanic work of the teacher will be productive provided the regular work and responsible attitude of the student to the proposed issue. Combining multiple aspects of musical and educational activities can provide striking results in reaching the heights of musical performance.

Keywords: performance, musical training, piano, performing activities, technical level, instrumental skills.